

FİZİKİ TƏRBİYƏ FƏNNİNDƏ MƏZMUN DƏYİŞİKLİYİ

Orxan Soltanov

***Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyasının bədən tərbiyəsi və nəzəriyyəsi
metodikası kafedrasının müəllimi***

Açar sözlər: hərəkəti qabiliyyətlər, hərəkəti normativlər, məntiqi təfəkkür.

Ключевые слова: физические способности, физические нормативы, логическое мышление.

Key words: motor skills, physical standards, logical thinking.

Fiziki tərbiyə fənninin tədrisinin səmərəli təşkili, ona müasir tələblər baxımından yanaşılması öz ifadəsini məzmununda da tapmışdır. Aydındır ki, bu sahədə mövcud olan nəzəri və praktik məsələləri həyata keçirmədən fənnin əhəmiyyətinə, onun mahiyyətinə, insanın fiziki cəhətdən ahəngdar inkişafına nail olmaq qeyri-mümkündür.

Ümumtəhsil məktəblərində kurikulumun əsas tələblərinə uyğun olaraq ibtidai siniflərdən başlayaraq fiziki tərbiyə fənninin tədrisi zamanı şagirdlərin potensial imkanları nəzərə alınmalı, onların yaradıcı təxəyyülünə və təfəkkürünə lazımınca istinad edilməlidir. Bu baxımdan, uşaqlara təkcə biliklər vermək deyil, həm də şagirdlərin fiziki cəhətdən harmonik inkişafının təmin edilməsinə, onların vətənin müdafiəsinə, şəxsi həyat, professional peşə fəaliyyəti üçün hazırlıqlı və hərəkəti fəaliyyət mədəniyyətinə malik tərbiyə edilməsinə fikir verilməlidir. Ənənəvi təhsil dövründə informasiya təminatı və nəzəri biliklər müəllim tərəfindən aparılırdı, bacarıq və vərdislər müəllimin tədrisi metodikasına əsaslanırdı. Hərəkəti qabiliyyətlərin inkişafı, mənəvi iradi xüsusiyyətlərin tədrisi prosesi dərstdə nəzərdə tutulmurdu. Çox zaman müəllimlər tərəfindən uşaqların yaş imkanlarının, maraqlarının, ətraf aləm haqqında təsəvvürlərinin zənginləşdirilməsi unudulur və onların biliklərinin

konkret təcrübi fəaliyyətlə əlaqələndirmək arzuları nəzərə alınmırdı.

Təhsil Nazirliyi tərəfindən hazırlanmış, təhsilin 2003-2013-cü illəri əhatə edən inkişaf strategiyasına əsasən ümumi təhsilin məzmunu ilə bağlı, təhsilin keyfiyyəti və real tələbatlara uyğunluğu komponenti üzrə kurikulum islahatı layihəsi həyata keçirilir. Burada fiziki tərbiyə fənni kurikulumu üzrə dörd məzmun xətti verilmişdir:

- İnformasiya təminatı, nəzəri biliklər
- Hərəkəti bacarıq və vərdislər
- Hərəkəti qabiliyyətlər
- Şəxsiyyətin mənəvi iradi xüsusiyyətlərinin formalaşdırılması.

Burada məzmun materialları bacarıqlar formasında ifadə edilmiş və nəticəyönümlü xarakterə malikdir. Bu zaman fiziki tərbiyə fənninin təlimi prosesində şagirdlərin idraki, emosional, xüsusən də psixomotor fəaliyyətləri diqqət mərkəzində saxlanılmışdır.

Ənənəvi dərslərdən fərqli olaraq müasir kurikulumlara əsaslanan ibtidai siniflərdə fiziki tərbiyə dərslərinin tətbiqi, informasiya təminatı və nəzəri biliklər, bacarıq və vərdislər əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş standartlar əsasında aparılır ki, tədris prosesində şagirdlərin fiziki tərbiyə üzrə hansı kompetensiyalara malik olmaları nəzərə alınmışdır. Mənəvi iradi xüsusiyyətlər şagirdlərin dərslərində ünsiyyət qurması, əməkdaşlıq

etməsi, iradi xüsusiyyətlərin formalaşdırılması kimi məsələlər dərslərin məzmununa daxil edilmiş standartlarda əks olunmuşdur.

Təlimin məqsədinə müvafiq olaraq fiziki tərbiyə dərsləri fərdi, frontal və qrup şəklində həyata keçirilir.

Bu zaman ciddi reqlamlaşdırılmış, hissə-hissə öyrətmə, oyun, yarış, nəzarət, söz, əyani təlim üsullarından istifadə olunur. Dərslərin istiqamətindən və təlimin vəzifələrindən asılı olaraq dərslər giriş, hazırlayıcı, əsas və təkmilləşmə, kombinəlanmış, nəzarət istiqamətli olmalıdır. Fiziki tərbiyə fənninin tədrisi zamanı müəllim hərəkət bacarıqlarının və vərdişlərin formalaşmasına, hərəkət qabiliyyətlərin inkişafına istiqamətlənmiş təlim üsulları ilə yanaşı, həm də idraki və emosional bacarıqların formalaşmasına xidmət göstərən metodlardan da istifadə etməlidir. Bunun əsasını isə məzmun xətləri üzrə müəyyənləşdirilmiş standartlar təşkil edir. Təlim prosesi idraki, emosional və psixomotor bacarıqların inkişafını təmin edən ayrı-ayrı metodlardan dərslərin məqsədinə müvafiq istifadə etməklə həyata keçirilir.

Şagird fəaliyyətinin təşkili üç formada həyata keçirilir: kollektiv, qrup və fərdi.

Kollektiv – şagirdlərin fəaliyyətinin təşkilinin bu formasından ümumi sinfin eyni bir hərəkəti və ya tapşırığı yerinə yetirdiyi halda istifadə olunur.

Qrup – sinif şagirdlərinin bir neçə qrupa bölünərək fərqli tapşırıqları yerinə yetirdiyi halda tətbiq olunur.

Fərdi – hər bir şagirdə öz hərəkət potensialını nümayiş etdirmək, ümumi kollektivdə hərəkət və fəaliyyəti ilə özünü təzahür etdirmək imkanı verir.

Fiziki tərbiyə dərsləri və idman məşğələləri xüsusən ibtidai siniflərdə bir-birinə oxşar, yorucu, gərgin deyil, şagirdlər üçün fəal istirahət zəminində təşkil olunmalıdır. Həmin məqsədlə hər bir dərslərin məzmununa şagirdlərin fiziki tərbiyə üzrə bacarıq və vərdişlərinin metodik tələblərə uyğunluğunun yoxlanılması, dərslərin prosesində yol verilmiş

nöqsanların aradan qaldırılması və yerinə yetirilən hərəkət texnikasının müşahidə olunması vacib şərtlərdəndir. Belə dərslər nəticə etibarilə şagirdlərlə aparılan tədris prosesinin əsasını təşkil edəcək, fəal istirahət üçün şərait yaradacaq, onlarda hərəkət qabiliyyətlərinin inkişafına, müşahidəçilik, tədqiqatçılıq, uzaqgörənlik qabiliyyətinin artırılmasına və təfəkkürlərinin inkişaf etdirilməsinə şərait yaradacaqdır.

Rəyçi: dos. D.Quliyev

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikası Ümumi Təhsilin Milli Kurikulumu. Bakı, 2006.

2. Фокин Г.Ю. “Уроки физкультуры в начальной школе”. М.: Школьная пресса, 2003.

3. Quliyev B., Acalov E., Nəsrullayev M. Ümumtəhsil məktəblərində bədən tərbiyəsi tədrisinin təkmilləşdirilməsi yolları. Bakı, 1982.

4. Kərimov Y. İbtidai təlim, problemlər, vəzifələr. Bakı, 2000.

O.Султанов

Тематические изменения в предмете физического воспитания

Резюме

В статье рассказывается, об эффективном организации в начальных классах уроков по физическому воспитанию на основе современных курикулумов в отличии от традиционных.

O.Sultanov

Content changes in physical education

Summary

In this article traditional physical education lesson is opposed to the modern curriculum based physical education lesson in primary classes.